

“Als je vertrouwen hebt,
hoef je niet de gehele trap te zien
om de eerste stap te zetten.”

Martin Luther King, Amerikaanse predikant [1929-1968]

Vertrouwen binnen gemeenschappen

Volgens Van Dale is een gemeenschap een groep mensen die iets gemeenschappelijks hebben. Met alleen een gezamenlijke visie of een gezamenlijk doel zijn we er echter nog niet. Want hoe geven we die samen vorm? Met behulp van permacultuur kunnen we (eco) systemen ontwerpen. Een gemeenschap is net als een ecosysteem een levend, complex systeem. Wat dat betekent voor de relaties binnen gemeenschappen lees je in dit artikel.

AUTEUR Caroline Siepman

Caroline is betrokken bij Permacultuur Centrum Nederland (permacultuur.org). Zij geeft cursussen en workshops op het gebied van sociale permacultuur.

carolinesiepman.nl

Wederzijdse afhankelijkheid

We zijn als mens van nature sociale wezens. We worden allemaal gevormd door interactie met onze omgeving. We zijn afhankelijk van andere mensen, maar ook van alle andere organismen die Moeder Aarde voortbrengt. Ondanks deze reële wederzijdse afhankelijkheid worden juist autonomie en onafhankelijkheid in onze samenleving gestimuleerd. Jammer, want het is toch prachtig hoe alles met elkaar samenhangt en verbonden is. We ontwikkelen ons door de ander en vice versa. En we leren het meest van mensen die andere kennis en ervaring hebben of een andere achtergrond of visie dan wijzelf. Binnen gemeenschappen is juist deze diversiteit van groot belang.

Complexiteit

De Aarde, samenlevingen, tuinen, organisaties en groepen zijn complexe systemen. In tegenstelling tot *gecompliceerde* systemen zijn niet alleen de elementen van die systemen belangrijk, maar vooral de relaties tussen die elementen. Deze relaties zijn niet lineair. Elk deel van het systeem is met alle andere delen verbonden. De consequentie is dat je interacties en hun gevolgen moeilijk of niet kunt voorspellen. Dit komt enerzijds omdat we de veelheid aan interacties niet kunnen overzien en anderzijds omdat er meerdere

uitkomsten mogelijk zijn, afhankelijk van hoe de elementen op elkaar inwerken. Een interessant voorbeeld hiervan is het Yellowstone Park, waar alle wolven werden afgeschoten om de herten te beschermen. Het aantal herten nam echter zodanig toe dat er een teveel aan herten ontstond die het landschap kaalvraten. Na een tijd werden de wolven opnieuw geïntroduceerd. Niet alleen werd, zoals verwacht, het teveel aan herten nu kleiner, maar het gehele ecosysteem veranderde: meer diverse begroeiing, terugkeer van de bever, stabielere rivieroeveren enzovoort. Ook gemeenschappen zijn zoals gezegd complexe systemen. Alle mensen binnen de gemeenschap hebben relaties met alle anderen. Deze relaties hoeven niet per se positief te zijn, je kunt je ook op een andere manier tot elkaar verhouden. De relaties die jij hebt, hebben ook weer invloed op anderen en andere relaties. De dynamiek die hieruit ontstaat is kenmerkend voor groepen (zie hierover ook mijn artikel in PM10: *Gemeenschaps- en groepsvorming: een dynamisch proces*).

Zelforganisatie

Voor gemeenschappen betekent dit dat we ons ervan bewust moeten zijn dat we er geen controle over hebben. We hebben geen grip op de interactieprocessen binnen een gemeenschap. Echte gemeenschappen

ontstaan dan ook niet door controle, procedures en stappenplannen. Ze ontstaan door het vertrouwen in het zelforganiserend vermogen van de gemeenschap. De gemeenschap wordt gevormd door de interacties tussen de leden en tegelijkertijd worden de leden zelf gevormd door de gemeenschap.

Een doel van een sociaal permacultuurontwerp is dan ook het scheppen van voorwaarden waarbinnen dit vertrouwen zich kan ontwikkelen. Met een ontwerp plan je dus niet, je oefent geen controle uit, maar je hebt wel invloed. Voor een groot deel heeft dit te maken met communicatie. Deze moet verbinding tot doel hebben zodat een 'iedereen-wint-situatie' ontstaat. Dit vergt een open houding en onvoorwaardelijke aandacht voor de ander, waarbij je erop vertrouwt dat deze onvoorwaardelijke aandacht er, eventueel op een ander moment, ook voor jou is.

Vertrouwen

Vertrouwen heeft verschillende aspecten. Als je als gemeenschap het thema 'vertrouwen' bespreekt, is het goed om te weten over welk aspect van vertrouwen het gaat. Allereerst is er het *zelfvertrouwen*. Op internet las ik dat zelfvertrouwen het vertrouwen is dat je op eigen kracht taken aankunt. Natuurlijk is het geloof in eigen kunnen belangrijk en prettig, maar weten wat je niet in je eentje kunt en om hulp durven vragen hoort er wat mij betreft ook bij. Ik omschrijf zelfvertrouwen dan ook

als het vertrouwen dat je mag zijn zoals je bent.

Vertrouwen op de relatie heeft te maken met hoe we met elkaar omgaan.

We behandelen de ander met respect, maken ruimte voor hetgeen hij/zij te zeggen heeft, los van de verschillen.

Dit betekent dat we de ander gelijkwaardig behandelen, niet veroordelen, dat we niets van anderen eisen, dat we zelf verantwoordelijkheid nemen.

Functioneel vertrouwen heeft te maken met de manier waarop we samen dingen gedaan krijgen. We vertrouwen erop dat de ander zijn best doet om soepel samen te werken, dat hij/zij ondersteunend en betrouwbaar is en zich focust op het best mogelijke resultaat. Dit betekent dat we ons houden aan afspraken, transparant communiceren over verwachtingen en behoeften, en helpen waar nodig.

Vertrouwen op complexe wederkerigheid houdt in dat we de waarde zien van diepgaande samenwerking. Iedereen voelt zich veilig om deel te nemen aan deze wederkerigheid, die niet een-op-een is, maar een web van wederzijdse afhankelijkheid vormt. Door de verschillende inbrengen van mensen ontstaat synergie.

Natuurlijk zijn al deze aspecten ook weer met elkaar verbonden. Zo komt vertrouwen op complexe wederkerigheid voort uit vertrouwen op de relatie. En zelfvertrouwen is bijvoorbeeld nodig om te kunnen vertrouwen op een ander. Als anderen vertrouwen stellen in jou heeft dat ook een

positieve invloed op jouw zelfvertrouwen.

Vertrouwen lukt misschien niet altijd meteen, het kost tijd om elkaar beter te leren kennen. We ontdekken overeenkomsten en verschillen en leren deze te waarderen. We gaan in dialoog om de ander beter te begrijpen.

Vertrouwen is echter ook een mindset. Zodra we onze overtuigingen over hoe de relatie volgens ons zou moeten verlopen – onze controledrang dus – loslaten, vertrouwen we op het natuurlijke proces.

Echte gemeenschappen ontstaan niet door controle, procedures en stappenplannen

Gemeenschapsvorming

Als je met een groep aan een project begint, neem dan tijd om te groeien naar vertrouwen. Zorg voor voldoende ruimte om elkaar te ontmoeten, besteed aandacht aan de overeenkomsten én de verschillen, ga niet alleen aan de slag met de praktische taak die voor je ligt, maar ook met de relaties binnen de groep. Verwelkom dynamiek en vooral: vertrouw op het proces van zelforganisatie!

